

Vergaderjaar 2016–2017

34 550 VI

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (VI) voor het jaar 2017

Nr. 88

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 december 2016

Met deze brief informeer ik u, mede namens de Staatssecretaris, over de beleidsprioriteiten die leidend zijn voor het ICT-projectenportfolio van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. In de kabinetsreactie op het eindrapport van de tijdelijke commissie ICT (Kamerstuk 33 326, nr. 13) is aangekondigd dat alle Ministers ingaan op de ontwikkeling van de informatievoorziening binnen hun departement. Het kabinet herkent de analyse van de commissie en ziet in de aanbevelingen waardevolle maatregelen om de ICT aanpak te verbeteren.

De primaire taken van VenJ en de rol van informatievoorziening

Het recht raakt ons dagelijks leven. Wetten beschermen onze vrijheid en veiligheid. Zo bieden ze de regels waardoor mensen kunnen samenleven en bedrijven kunnen floreren.

Het Ministerie van VenJ staat voor:

- een goed werkende rechtsstaat
- een veiliger Nederland
- een rechtvaardig migratiebeleid

Een goed werkende rechtsstaat geeft mensen zekerheid. De zekerheid in vrijheid te leven. De zekerheid dat de meesten hun verplichtingen nakomen. En de zekerheid van een eerlijke behandeling door de overheid, die staat voor de gelijkheid van iedereen. In een samenleving die verandert en internationaliseert, blijft de rechtsstaat een fundament van de welvaart. Daarom spelen we in op de steeds sneller gaande veranderingen. Door deze veerkracht biedt de rechtsstaat ook in de toekomst rechtvaardige uitkomsten.

De afgelopen jaren is Nederland veiliger geworden. Steeds minder mensen kregen te maken met gewelds- of vermogenscriminaliteit of een inbraak. Tegelijkertijd zien we nieuwe vormen van criminaliteit. De

vermenging van boven- en onderwereld, grensoverschrijdende criminaliteit en terroristische dreigingen vragen om aan andere aanpak. Nederlanders zijn vaker *online* dan wie ook ter wereld. Ook in cyberspace moeten ze kunnen rekenen op de overheid om hen te beschermen. Dat vraagt dat we thuis zijn in *Big Data*, *smart cities* en *the internet of things*. Kortom; dat we de samenleving vooruit helpen met nieuwe oplossingen voor nieuwe problemen.

Mensen die vluchten voor oorlog en onderdrukking verdienen onze hulp. In de praktijk is dit niet altijd eenvoudig. Het onderscheid tussen mensen die vluchten voor oorlog en degenen die op zoek zijn naar een beter bestaan is soms moeilijk te maken. Dat stelt zware eisen aan de mensen van de Immigratie- en Naturalisatie Dienst (IND), het COA, gemeenten, politie en DT&V. Zij werken aan praktische, menswaardige en rechtvaardige oplossingen. Zo kunnen vluchtelingen zich aanpassen en kan de samenleving hen inpassen.

Resultaat leveren op deze terreinen kan niet zonder een goede informatievoorziening. Alle VenJ medewerkers die zich inzetten voor het verhogen van de veiligheid, rechtshandhaving, criminaliteitspreventie, slachtofferhulp, verblijf van vreemdelingen etc. hebben voor het uitvoeren van hun taak een adequate informatiepositie nodig, zodat zij hun expertise volledig kunnen inzetten voor het behalen van resultaten. Informatievoorziening binnen het VenJ-domein is in de loop der jaren dan ook een kernelement geworden in de processen van beleid, uitvoering en toezicht.

Stand van zaken van de informatievoorziening binnen VenJ

De informatievoorziening en het bijbehorende IV-projectenportfolio van VenJ bestaat uit meerdere omvangrijke en van oudsher autonome IV-landschappen en portfolio's. Het VenJ-domein¹ omvat onder meer de nationale politie, het Openbaar Ministerie, de Rechtspraak, een groot aantal uitvoeringsorganisaties zoals de DJI, de IND en de Raad voor de Kinderbescherming en het bestuursdepartement inclusief de NCTV. Sommige organisaties zijn onderdeel van het ministerie, andere zijn organisatorisch en wettelijk onafhankelijk. Ze hebben gemeenschappelijk dat ze voor wat betreft informatievoorziening steeds sterker van elkaar afhankelijk zijn en samenwerken in ketens en netwerken, zowel binnen VenJ als ook steeds vaker daarbuiten.

De achterliggende jaren laten zich voor wat betreft de informatievoorziening bij VenJ langs drie lijnen samenvatten:

- uitvoering van programma's ten dienste van de primaire taken van VenJ
- zorg voor de dagelijkse operatie
- meer sturing op de ontwikkeling van de informatievoorziening (IV).

Uitvoering van programma's ten dienste van de primaire taken

De afgelopen jaren heb ik ingezet op het verbeteren en vernieuwen van de primaire taken van VenJ. Dit heeft geleid tot een aantal programma's die veelal een omvangrijke IV-component bevatten. Ik noem enkele voorbeelden: «Verbeteren Prestaties Strafrechtketen» (VPS), «Uitvoeringsketen Strafrechtelijke Beslissingen» (USB), «Kwaliteit En Innovatie» (KEI), «Bijgesteld Aanvalsprogramma Politie» (BAVP), «Digitaal Werken Strafrechtketen» (DWS), informatisering vreemdelingenketen en één digitaal loket voor slachtoffers.

¹ Voor de leesbaarheid gebruik ik in deze brief «VenJ» in plaats van VenJ domein.

Veel van deze programma's zijn niet te isoleren tot een enkele organisatie binnen VenJ, maar vereisen dat partijen samenwerken binnen ketens. Voor het actuele overzicht van de grote projecten met een belangrijke IV component bij VenJ verwijs ik u naar het Rijks ICT-dashboard www.rijksictdashboard.nl.

VenJ zet daarmee een flink aantal stappen in het verbeteren en digitaliseren van haar processen. Ik noem slechts enkele resultaten als voorbeeld: burgers kunnen tegenwoordig online een boete voor een verkeersovertreding inclusief foto inzien en betalen; het online slachtofferportaal is geopend; NFI en politie werken met behulp van big data aan patroonherkenning en informatie gestuurd werken en in de jeugdketen wisselen de partners met behulp van een digitaal knooppunt informatie met elkaar uit. Bovendien speelt VenJ een voortrekkende rol in EU-verband door samen te werken met andere lidstaten op het gebied van informatievoorziening.

Continuïteit van de dagelijkse operatie

Het grootste gedeelte van het werk van VenJ bestaat uit de dagelijkse zorg voor recht en veiligheid in Nederland: van veiligheid op straat tot het opvangen van vluchtelingen, van het bestrijden van cybercriminaliteit tot de zorg voor rechtvaardige rechtsgang in de rechtszaal. Uiteraard doen we dit werk niet alleen maar met onze ketenpartners binnen en buiten de overheid. Het uitvoeren van dit werk is ondenkbaar geworden zonder een goede informatievoorziening. Sommige systemen die voor dit werk nodig zijn gaan al vele jaren mee, maar zijn desondanks onverminderd cruciaal voor het uitvoeren van het dagelijks werk. Aan die systemen worden ondertussen steeds hogere eisen gesteld: ze moeten niet alleen veilig en betrouwbaar zijn, maar in toenemende mate ook 7 dagen in de week, 24 uur per dag beschikbaar. Veel van dit werk gaat goed. Toch realiseren we ons dat elk incident aantoont dat het op onderdelen beter moet.

Daarnaast is de maatschappij de afgelopen jaren geconfronteerd met ontwikkelingen die een groot beslag hebben gelegd op VenJ. Ik noem in dit verband bijvoorbeeld het in goede banen leiden van de vluchtelingenproblematiek, het detecteren en mitigeren van de dreiging van terreur en het detecteren van en reactie op cyberdreigingen. Dit zijn majeuere opgaven die de uiterste betrokkenheid vragen van de medewerkers en ook hun weerslag hebben op de informatievoorziening. Zo vraagt bijvoorbeeld het openen van meerdere opvanglocaties voor vluchtelingen op één dag om flexibele medewerkers én wendbare informatievoorziening, zodat na opening de vluchtelingen zo snel mogelijk geholpen worden.

Meer sturing op de ontwikkeling van de informatievoorziening

De aanbevelingen van de Tijdelijke commissie ICT en het onderkennen van het belang van informatievoorziening binnen het departement hebben geleid tot versteviging van de IV-organisatie. VenJ heeft een CIO-stelsel ingericht waarbij de CIO lid is van de bestuursraad van het ministerie. In lijn met de aanbevelingen van de commissie worden projecten met een grote ICT-component vooraf getoetst middels een CIO oordeel. Het instrument Gateway review wordt veelvuldig toegepast en meer recent is gestart met het laten toetsen van projecten en programma's door het Bureau ICT Toetsing.

Bovendien is de achterliggende jaren gewerkt aan de realisatie van een VenJ-breed informatieplan. Dit plan kende onder meer als doelen het realiseren van gemeenschappelijke voorzieningen, het vergroten van

kennis binnen de organisatie door het opleiden van personeel, het verbeteren van de datakwaliteit en het opstellen van en werken volgens een gemeenschappelijke enterprise architectuur met richtinggevende kaders.

Ik ben van mening dat met het uitvoeren van het plan en het verstevigen van de IV/organisatie een solide fundament is gelegd voor de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening binnen VenJ.

Prioriteiten VenJ bij de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening

Alvorens in te gaan op de prioriteiten voor de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening schets ik eerst een breder kader. VenJ heeft 5 uitdagingen² voor recht en veiligheid in de 21^e eeuw geformuleerd ten behoeve van een brede maatschappelijke discussie:

- de justice uitdaging. Waar maken dat de rechtsstaat de rechtvaardigheid dient;
- de governance uitdaging. Van de uitvoering van wettelijke taken naar het in netwerken aanpakken van «wicked problems» en «wicked systems»;
- de smart uitdaging. Aansluiten op het razendsnel organiserend en zelforganiserend vermogen in de samenleving als gevolg van ICT;
- de veerkracht uitdaging. Het organiseren van veerkracht en weerbaarheid in een instabiele leefwereld;
- globalisering als uitdaging. Verwezenlijken van de rechtsstaat in een verbonden wereld van wederzijdse afhankelijkheden.

Om richting te geven aan de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening is een informatiestrategie voor de komende jaren ontwikkeld.³ De strategie sluit naadloos aan op de hierboven genoemde uitdagingen. Ze geeft aan welke trends VenJ ziet op het terrein van de informatievoorziening en welke invloed dit gaat hebben op het ministerie. Ik zal er voor zorgen dat het ministerie bij blijft op het gebied van nieuwe, ingrijpende nieuwe technologie en ondertussen zorgt voor continuïteit van de reguliere bedrijfsprocessen, liefst in geoptimaliseerde vorm. Vaak zal dit balanceren zijn, zoals in diezelfde strategie verder wordt uitgewerkt. Zo is bijvoorbeeld VenJ er aan de ene kant voor het beschermen van de persoonlijke levenssfeer, zoals aan de orde bij de invoering van de nieuwe privacy-verordening AVG. Aan de andere kant grijpen wij in als daartoe aanleiding is.

Met andere woorden: naast resultaten zie ik alle aanleiding om verder door te pakken. Zo wordt inmiddels gewerkt aan het duurzaam verbeteren van de informatiehuishouding, de implementatie van de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming en gaat het bestrijden van cybercriminaliteit in geïntensiverde vorm door.

Dit overziend stel ik met betrekking tot de verdere ontwikkeling van IV de volgende prioriteiten:

1. Gezamenlijke informatieplanning. Veel dienstonderdelen hebben hun ICT projectportfolio op orde gebracht of zijn daar mee bezig en werken op basis van een informatieplan. Binnen VenJ zijn bovendien een aantal gemeenschappelijke diensten gerealiseerd, bijvoorbeeld op het gebied van archivering. Ook werken de onderdelen van VenJ in ketenverbanden als de strafrechtketen en de vreemdelingenketen met partijen binnen en buiten VenJ nauw met elkaar samen aan het

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2016/07/14/strategische-uitdagingen>.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2016/07/08/de-informatiestrategie-2017-2022-van-het-ministerie-van-veiligheid-en-justitie-informatie-raakt-mensen>.

optimaliseren van de primaire processen met behulp van informatievoorziening.

In het besturen van deze gezamenlijke informatieplanning valt nog winst te behalen, vooral waar het gaat om de onderlinge afhankelijkheden tussen de ketens, de grote projecten, de gemeenschappelijke voorzieningen en de bestaande applicaties. VenJ is na de publicatie van de richtinggevende informatiestrategie gestart met de doorvertaling naar deze gezamenlijke planning. Dit proces moet borgen dat ambitie, urgentie, financiën en beschikbare middelen in onderlinge samenhang leiden tot prioriteitstelling voor de uitvoering van projecten. Het betekent ook dat afwegingen op het gebied van informatievoorziening onderdeel worden van de bestuurstafel.

2. De tweede prioriteit is het borgen van de continuïteit van de informatievoorziening. Een groot aantal onderdelen kampt echter met technisch en functioneel verouderde systemen. Broodnodig onderhoud wordt door ouderdom van die systemen steeds moeilijker en kostbaarder, koppelingen met nieuwe applicaties zijn steeds moeilijker te maken. Deze zogeheten legacy is nodig voor de dagelijkse operatie, maar staat innovatie en een wendbare organisatie vaak in de weg. Ik ben voornemens bestaande legacy systemen af te bouwen, te vernieuwen, via nieuwe technologie te ontsluiten of waar mogelijk door middel van applicatierationalisatie samen te voegen met andere systemen. Dat betekent soms ook dingen niet meer zelf doen maar uitbesteden aan een collega-organisatie of aan de markt. Hiervoor is het noodzakelijk dat dienstonderdelen nog intensiever dan tot nu toe gaan samenwerken.

Vanzelfsprekend vereist het dagelijks belang van de bestaande systemen een zorgvuldige aanpak. Ook is deze ontwikkeling een kostbaar proces met een lange adem en die prioriteitstelling vraagt. Ik vraag voor daarvoor begrip van uw Kamer. VenJ heeft intussen in projecten de eerste succesvolle ervaringen opgedaan met kortcyclisch werken en past dat toe waar mogelijk.

3. De derde prioriteit is het veiligstellen van innovatie. De technologische ontwikkelingen in de maatschappij gaan snel en zullen in toenemende mate een beroep doen op de creativiteit binnen het ministerie.

Onlangs gestarte experimenten rond big data, zoals een pilot rond het vroegtijdig signaleren van kinderen in de knel, de toepassing van social media door de wijkagent en het ontsluiten van open datasets zijn maar enkele voorbeelden. Innoveren kent een natuurlijke spanning met instandhouding van het bestaande. Toch zal VenJ het allebei moeten blijven doen.

Bij nieuwe ontwikkelingen is VenJ transparant over haar handelen en zal altijd de zorg voor privacy en veiligheid in ogenschouw blijven nemen. VenJ zal een deel van de beschikbare middelen blijvend oormerken voor noodzakelijke innovatie.

4. Het belang van cybersecurity en het bestrijden van cybercriminaliteit neemt een prominente plaats in op de agenda van het ministerie. Door toenemende digitalisering neemt de afhankelijkheid van informatievoorziening verder toe. VenJ zorgt voor de veiligheid van haar systemen, bevordert kennisdeling op het gebied van cybersecurity binnen de overheid, detecteert en analyseert cyberdreigingen, komt in actie als daartoe aanleiding is en pakt via het recht cybercriminaliteit als hacken en frauderen aan.
5. Een aantal organisatieonderdelen heeft nu al te maken met personele tekorten op het gebied van IV-specialisaties. Het invullen van IV-vacatures is zeer lastig omdat de juiste mensen niet te krijgen zijn, ofwel kiezen voor een baan in het bedrijfsleven. Het opleiden van personeel en het bieden van perspectief aan medewerkers is een uitdaging die ik binnen VenJ zie en waarop ik tevens Rijksbreed op zal

- inzetten. Tevens wil ik mobiliteit binnen het ministerie bevorderen, dat zorgt voor kennisverspreiding en een perspectief op afwisselend werk.
6. Nieuwe wet- en regelgeving heeft grote invloed op de informatievoorziening van VenJ. Het aanpassen of vernieuwen van wetgeving is een complex proces waarbij de gevolgen voor de informatievoorziening verstrekkend kunnen zijn met een lange doorlooptijd voor implementatie. Ik streef ernaar dat tijdig ketenbrede beleids- en uitvoeringstoetsen worden uitgevoerd opdat in een zo vroeg mogelijk stadium de gevolgen voor de informatievoorziening kunnen worden beoordeeld en maatregelen kunnen worden getroffen. De resultaten van deze uitvoeringstoetsen zal ik doen toekomen aan uw Kamer zodat de consequenties van wetgeving voor de implementatie in systemen meegewogen kunnen worden bij de behandeling van wetsvoorstellen.

Ten slotte

In deze brief heb ik u meegenomen in het belang van een goede informatievoorziening voor de maatschappelijke taken van VenJ.

Bovenstaande ontwikkelingen en prioriteiten laten zien dat binnen het ministerie slim gewerkt moet worden aan informatievoorziening om die taken goed uit te kunnen blijven voeren. Een basisvoorwaarde voor dat slimme werken is een solide, maar vooral wendbare informatievoorziening.

Om dat te bereiken zullen we balanceren tussen innoveren en het onderhouden van legacy; zullen we processen moeten verbeteren en moeten investeren voor we de vruchten van die inspanning kunnen plukken. Dat zal geen eenvoudige klus zijn die in een paar maanden kan worden gerealiseerd.

De eerstvolgende stap is het ontwikkelen van het gezamenlijke informatieplan en het bijbehorende proces van informatieplanning. Uit dit plan zal blijken welke maatregelen nodig zijn om activiteiten voortvloeiend uit de beschreven prioriteiten te realiseren.

De Minister van Veiligheid en Justitie,
G.A. van der Steur